

**Petra Kanasugi
Makiko Kawashima**

**JAPONSKÁ
POMOČNÁ
PODSTATNÁ
JMÉNA
V PŘÍKLADECH
A SROVNÁNÍ**

KAROLINUM

Japonská pomocná podstatná jména v příkladech a srovnání

Petra Kanasugi, Makiko Kawashima

Recenzovaly:

doc. Mgr. Ivona Barešová, Ph.D.

Mgr. Tereza Lutovská

Publikace vychází s laskavým přispěním Toshiba International Foundation.

The publication was kindly supported by Toshiba International Foundation.

Vydala Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum

Praha 2022

Sazba Adam Nohejl

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2022

© Petra Kanasugi, Makiko Kawashima, 2022

ISBN 978-80-246-5272-6

ISBN 978-80-246-5300-6 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Úvod	7
Heslová část	17
Seznam zdrojů	229
Rejstřík	231

Úvod

Japonská pomocná podstatná jména

Japonština má vzhledem ke svému historickému vývoji velmi bohatou slovní zásobu. Nejrozsáhlejší publikovaný slovník japonského jazyka, *Nihon Kokugo Daidžiten* (2000–2002), obsahuje přes 503 000 hesel, což je více než dvojnásobek počtu hesel největšího českého slovníku, Příručního slovníku jazyka českého (1955–1957). Rozšiřování slovní zásoby je v japonštině velmi snadné, a to jak produktivními slovtvornými procesy, především skládáním, tak i výpůjčkami. Tvrzení o četnosti a produktivitě platí v případě podstatných jmen dvojnásob. Jejich poměr ve slovní zásobě je ve srovnání s indoevropskými jazyky, jako je čeština či angličtina, velmi vysoký. Podstatná jména tvoří v japonštině zhruba 80 % (Okimori et alia: 2011 [18]), v češtině či angličtině zhruba 60 % slovní zásoby (Těšitelová: 1987 [24]). Podstatná jména se vzhledem k absenci flexe snadno tvoří a jsou také nejčastějším typem přejímek (Kageyama & Kishimoto eds: 2016 [23]). Tato četnost podstatných jmen svědčí jednak o úspěšné snaze přesně kategorizovat jevy a koncepty vážící se k mimojazykové realitě a jednak o péči o pragmatickou správnost jazykového projevu vzhledem k míře formálnosti situace i celkovému kontextu. Setkáváme se tak s případy, jako je v závislosti na dialektu až deset názvů pro stejnou kranasovitou rybu (*Seriola quinqueradiata*) odlišujících různou dosaženou velikost ryby: ツバイソ (do 10 cm), ツバス (10–20 cm), コズクラ (20–30 cm), ハマチ (30–40 cm), フクラギ (40–60 cm), ガンド (60–70 cm), ブリ (> 70 cm) (Ishikawa: 2004); nebo s rozlišováním užití slov či morfémů z různých jazykových vrstev (nativní, sinojaponská, přejatá) označujících stejný koncept. Například vlak bez průvodčího, který obsluhuje pouze

strojvedoucí, je ワンマン列車, nikoli 一人列車 nebo 一人列車, lidská práva coby koncept patřící spíše do sofistikovaného, formálního diskurzu jsou 人権, nikoli 人の権利 nebo マンの権利, a malé dítě se nebude domáhat autonomie fráží 一人である nebo ワンマンである, ale 一人である. Slabost japonštiny pro podstatná jména a jmenné vyjádření se odráží i v existenci široké skupiny pomocných podstatných jmen.

Pomocná podstatná jména typicky nemají stylistické varianty, ale jejich počet je přesto relativně vysoký. V této příručce jich najdete šest desítek. Pokud bychom počítali jednotlivé konstrukce, ve kterých se pomocná podstatná jména vyskytují, došli bychom k řádově vyššímu číslu. Aktivní zvládnání většiny pomocných podstatných jmen je však na rozdíl od zvládnání většiny lexika pro běžné použití jazyka zásadní. Pomocná podstatná jména plní strukturující funkci při vytváření větných schémat. Níže uvedené věty, představující časté chyby i českých studentů japonštiny, ukazují, jak zásadním způsobem může pomocné podstatné jméno větu změnit.

- ① *私の趣味は写真を撮ります。 → 私の趣味は写真を撮る**こと**です。
Mým koníčkem je fotografování.
- ② *私へ遊びに来てください。 → 私の**ところ**へ遊びに来てください。
Přiď ke mně na návštěvu.
- ③ *日本語が読めたい。 → 日本語が読める**よう**になりたい。
Chci se naučit číst japonsky.

V první větě zajišťuje pomocné podstatné jméno **こと** logickou souměrnost tak, aby jmenný podmět korespondoval s jmenným přísudkem se sponou. Ve druhé větě pomocné podstatné jméno **ところ** doplňuje význam fyzického místa k zájmenu první osoby, které v japonštině nemůže být samo o sobě pro označení místa použito. Ve třetí větě tvar **よう** explicitně označuje stav, který je předmětem snažení, aby volní tvar mohl být posunut až na sloveso vyjadřující změnu.

Pomocná podstatná jména však nezajišťují jen logickou a gramatickou správnost, dodávají výpovědím různé, často subjektivně laděné významové nuance. Porovnejme následující příkladové věty:

- ④ 花子は大助の名前を言うときほのかに顔を赤らめる。
→ 花子は大助の名前を言う**たび**にほのかに顔を赤らめる。

Pokaždé když Hanako vysloví Daisukeho jméno, nepatrně zčervená.

- 5 私の気持ちが分からないのに、分かっていると簡単に言わないで！
 → 私の気持ちが分からないくせに、分かっていると簡単に言わないで！
 Neříkej jen tak, že mi rozumíš, když moje pocity vůbec nechápeš.
- 6 先輩に紹介してもらったのでいいアルバイトが見つかった。
 → 先輩に紹介してもらった**おかげ**でいいアルバイトが見つかった。
 Díky přímlově staršího kamaráda se mi podařilo sehnat dobrou brigádu.

Primární význam všech tří dvojic je totožný, pravdivostní podmínky platnosti obou vět ve dvojici by byly stejné, ale užitím *たび*, *くせ* a *おかげ* mluvčí dává výpovědi zcela nový rozměr. Explicitně se vztahuje k obsahu výpovědi a poskytuje jednoznačný komentář o svém chápání situace: jak je roztomilé, že Hanako není ani jedinkrát schopná říct Daisukeho jméno bez ruměnce; jak je frustrující, že ač posluchač nemůže rozumět, neuváženě tvrdí, že chápe; jak si mluvčí uvědomuje, že kamarád pro něj udělal něco, co nemusel, co pomohlo.

Jak je vidět i z výše uvedených příkladů, pomocná podstatná jména tvoří velmi rozmanitou skupinu prostředků. Tato rozmanitost je částečně dána rozdílným původem jednotlivých jmen a částečně mechanismem jejich vzniku. Pomocná podstatná jména jsou produktem gramatikalizace, tedy procesu, kdy slova ztrácejí svůj lexikální a získávají gramatický význam, a mohou se postupně měnit i v příklonky či přípony. Gramatikalizace je stejně jako každá jazyková změna postupný proces, mezi pomocnými podstatnými jmény tak najdeme prostředky vykazující různý stupeň gramatikalizace. U některých prostředků původní lexikální význam jen nejasně tušíme, u jiných je lexikální význam ještě natolik jasný, že to, že jde o pomocné podstatné jméno zjistíme, například jen díky nepravidelnostem ve vazbách.

Pestrost pomocných podstatných jmen je zřejmá i z navržených způsobů jejich klasifikace. Kanae Sakuma (1940) navrhl sémantické rozdělení na pomocná podstatná jména vyjadřující lidské referenty a objekty, události, míru, důvody či příčiny, čas a místo; Jiří Novák (1978) uvádí čtyři funkční skupiny: předložková (vyjadřující časové a prostorové vztahy), zájmenná (nesoucí nominalizační funkci), adverbialní (vyjadřující čas, způsob, příčinu apod.) a modální (vyjadřující jistotní modalitu) – podrobněji v tabulce na následující straně.

Pomocná podstatná jména s významem předložkovým Upřesňují a rozlišují prostorové a časové vztahy. あいだ, あと, なか, 最中, そば, とたん, うえ, うち, ...
Pomocná podstatná jména s významem zájmenným a nominalizujícím Vytváří formální jádro přívlastku. ほう, こと, も, の, ところ, ...
Pomocná podstatná jména s adverbialním významem Vytváří určení času, způsobu, příčiny apod. 場合, ほど, よう, きり, くせ, まま, ため, とき, 通り, わけ, ...
Pomocná podstatná jména s modálním významem Označují nutnost, pravděpodobnost, domněnku apod. つもり, はず, よう, ところ, ...

Dle Novák, J.: *Gramatika japonštiny I.* [25], str. 37–41, 206.

Rozmanitost pomocných podstatných jmen se ale nevyčerpává na významové rovině, lze ji sledovat i na rovině konstrukcí a způsobů zapojení do věty. Pomocná podstatná jména mohou být použita jako přípona (7), mohou utvářet větný člen (8), mohou uvozovat vedlejší větu (9), mohou coby modální prostředek stát na konci hlavní věty (10) a okrajově doplňují i funkce koncových partikulí (11).

- 7 その旅行への参加は日程^{しだい}次第だ。
To, zda se zúčastním této cesty, závisí na termínu.
- 8 これからの農家は作物を育成の^{のうか さくもつ いくせい}かたわら、収穫した作物の^{しゅうかく}流通も考えなければならない。
V budoucnu budou muset zemědělci přemýšlet nejen nad pěstováním plodin, ale i nad distribucí plodin, které vypěstovali.
- 9 この包丁^{ほうちょう}は野菜^{やさい}をこま細^{こま}かく切るのに便利だ。
Tento nůž je šikovný na krájení zeleniny nadrobno.
- 10 上園さんの息子さんはもう社会人のはずだ。
Syn pana Uezono už musí být dospělý.
- 11 「ご家族はどれだけ心配した^{こと}か」
„Celá rodina se musela tak bát!“

Příručka se snaží tuto mnohohrstevnatost a pestrost pomocných podstatných jmen přiblížit prostřednictvím popisu užití relativně početné skupiny šedesáti jmen. Vzhledem ke svému rozsahu a zaměření není

schopna podat zcela vyčerpávající vysvětlení ke každému jednotlivému pomocnému podstatnému jménu. Pokud i tak poskytne studentům na cestě za jejich aktivní znalostí poučení a zábavu, pak byl náš cíl splněn.

Výběr obsažených pomocných podstatných jmen a koncepce příručky

Příručka obsahuje šedesát hesel, která byla vybrána na základě výše uvedených klasifikací a s přihlédnutím k běžně dostupným gramatickým příručkám. Obsahuje jak jednoznačná pomocná podstatná jména (např. *こと*, *ところ*, *はず*, *おかげ* apod.), tak tvary jmenného původu, které mají charakter přípony (např. *-ぎみ*, *-がち*, *-だらけ* apod.). Zahrnuje i prostředky, které, ač samy mají jmenný původ, utvářejí přídavná jména, a to i v případě, že se váží na jiná podstatná jména (např. *臆病* + *気* → *臆病気な* apod.). U těchto případů je vždy v záhlaví hesla upozornění na výsledný slovní druh.

Struktura příručky vychází z konstrukčního pohledu na gramatiku, dívá se tedy na konstrukci jako na základní jednotku, ve které se spojuje forma na jedné a význam na druhé straně. V některých případech jsou ale pro větší přehlednost hesla v rámci jedné konstrukce popsány různé její varianty (různé tranzitivity, tvary času, vidu apod.), na které by bylo potencionálně možné nahlížet jako na samostatné konstrukce. V takových případech jsou jednotlivá užití typicky graficky oddělena.

Struktura hesla

Pro snadnější práci s publikací uvádíme ukázkou struktury hesla (na následující straně) s vysvětlením jeho jednotlivých částí a použitých zkratk (na str. 15):

1. Nadpis hesla

Obsahuje název hesla v české transkripci s japonským ekvivalentem. Japonská varianta zápisu odráží nejčastější grafemickou variantu, což je u pomocných podstatných jmen typicky *hiragana*, ale existují i výjimky (*一方*, *故*, *前* apod.).

MONO もの

Původní význam もの (物) je fyzická věc, předmět. Gramatikalizovaná užití tento význam posouvají buď k neurčitosti *cosi*, *pro co není jiné slovo*, kterou známe například ze slova もののけ (*bytosti*), nebo naopak na *přirozený stav věci*. Blíže k významu a užití viz str. 107.

PŘEHLED HESLA

Konstrukce se sponou (str. 143)

1. ~もの + (だ), 2. ~もの+ではない

Konstrukce s pádovými partikulemi (str. 146)

1. ~もの+を, 2. ~もの+の

Idiomy (str. 148)

1. ~ものだから, 2. ~ものがある, 3. V_{eru} ものなら, 4. ~ものか,
5. ~ものと思われる, 6. ~ものとする, 7. N をものともせず

KONSTRUKCE SE SPONOU

[.....]

KONSTRUKCE S PÁDOVÝMI PARTIKULEMI

[.....]

IDIOMY

1. ~ものだから

☉ V_{u} , V_{ta} , A_i , A_{ta} , NA な, NA だった

☉ Tato konstrukce typicky odůvodňuje osobní chování, často v kontextu omluv, vysvětlování či výmluv.

V hovorovém jazyce se často zkracuje na ~もん (だから).

Příklady užití

① ここに来る途中で車両故障があったものだから、約束の時間に遅れてしまった。

Na cestě sem se nám rozbilo auto, takže jsme se oproti smluvenému času opozdili.

[.....]

Související prostředky

☉ ~ことだから, viz str. 128.

Obě konstrukce vyjadřují důvod. V případě konstrukce ~ことだから se před *こと* vyskytuje podstatné jméno označující člověka, z jehož

[.....]

○ いつもすぐ酔っぱらう彼のことだから、両親に挨拶に行く今日、彼女はあまり飲ませたくないにちがいない。

On se vždycky hned opije, takže ho určitě nechce nechat pít dneska, když se jde seznámit s rodiči.

× いつもすぐ酔っぱらう彼のものだから、両親に挨拶に行く今日、彼女はあまり飲ませたくないにちがいない。

[.....]

1. Nadpis hesla

2. Záhlaví hesla

3. Rozdělení konstrukcí do sekcí

4. Popis konstrukce

5. Příklady užití

6. Související prostředky

2. Záhloví hesla

Obsahuje následující informace:

Základní informace o daném jménu, jeho původu a významovém posunu, ke kterému u něj došlo. Případně může obsahovat další informace, které mají usnadnit pochopení a užití následujících konstrukcí.

Informací, která se objevuje pouze u hesel s vyšším počtem konstrukcí, je přehled obsažených konstrukcí, který má poskytnout celkový obrázek o užití daného pomocného podstatného jména.

3. Rozdělení konstrukcí do sekcí

Jednotlivá hesla jsou rozdělena až do čtyř sekcí: konstrukce se sponou, konstrukce s pádovými partikulemi, idiomy a ostatní. Většina hesel obsahuje jen některé z těchto kategorií. Uvedené pořadí upřednostňuje pravidelně tvořené, významově transparentní konstrukce oproti idiomatičtým konstrukcím vykazujícím jistou míru opacity. Účelem této organizace je usnadnění osvojení v případě, že uživatel bude publikaci používat jako studijní materiál, nejen jako referenční příručku.

4. Popis konstrukce

Položky uvedené v rámci popisu konstrukce se mohou u jednotlivých hesel do určité míry lišit. Povinnou součástí hesla je pouze základní tvar konstrukce a vysvětlení významu, ostatní položky jsou doplňovány podle potřeby.

Na prvním řádku je uveden základní tvar konstrukce. Pokud jsou zároveň uvedeny tvar či tvary, které se na dané pomocné podstatné jméno váží, je konstrukce uvedena bez tildy či spojovníku. Pokud se před konstrukcí může objevovat více různých tvarů, je konstrukce uvedena tildou a vaznost je popsána v odrážce níže. Pokud má popisovaný tvar charakter sufixu, je tento uveden spojovníkem. Vaznost je opět uvedena v základním tvaru nebo popsána v odrážce níže.

Odrážka označená popisuje vazebné možnosti konstrukce v případě, že tyto nejsou součástí jejího základního tvaru.

Odrážka označená vždy popisuje význam a užití dané konstrukce, případně doplňuje informace o její stylistické hodnotě.

Odrážka označená upozorňuje na prvky, které s danou konstrukcí často kolokují.

Odrážka označená ☞ vypisuje idiomy, které obsahují danou konstrukci, a jejich významy.

Odrážka označená ¶ upozorňuje na případy, kdy je stejný tvar používán i jako jiný slovní druh než podstatné jméno, typicky jako spojovací výraz či příslovce.

5. Příklady užití

Tato část nabízí několik příkladů užití pomocného podstatného jména, přičemž důraz je kladen nejen na typičnost příkladů, ale také na doložení příkladů pokud možno všech vazebných možností konstrukce. Na posledních pozicích jsou uvedeny příklady zvláštních konstrukcí a idiomů. Příklady byly vytvořeny na základě excerptu z BCCWJ*, byly upraveny tak, aby byly přirozené a pochopitelné samostatně, mimo kontext, reprezentují tedy autentický jazykový materiál. Český překlad není doslovný, pro přirozenost české věty je v některých příkladech v závorce explicitně doplněna informace, která je v japonském originálu obsažena jen implicitně. V nutných případech je za příkladem v závorce uveden komentář vysvětlující kontext, ve kterém by se věta mohla přirozeně objevit. Znamky a slovní zásoba patřící do úrovně pokročilí je pro komfortnější užití příručky doplněna *furiganou*.

6. Související prostředky

V této sekci jsou buď přímo vysvětleny významové nuance a vazebné rozdíly mezi podobnými konstrukcemi, nebo uvedeny odkazy ke srovnáním, která jsou zahrnuta v rámci jiných hesel. Je nutné si uvědomit, že žádné dva formálně odlišné tvary nenesou naprosto totožný význam. Vzájemné nahrazování konstrukcí je vždy spojeno s rozdílnou konceptualizací významu, nebo alespoň s jinou stylistickou hodnotou, a to i v případech, kdy je pro obě varianty uveden pouze jeden český ekvivalent.

Srovnávané konstrukce jsou pro přehlednost označeny těmito symboly:

Symbol ⇄ předchází srovnávanou konstrukci v případech, kdy není možné srovnávané konstrukce vzájemně zaměňovat.

Symbol ⇆ předchází srovnávanou konstrukci v případech, kdy je možné srovnávané konstrukce použít pro vyjádření stejné mimojazykové

*Balanced Corpus of Contemporary Written Japanese

reality, zpravidla s jinou významovou či stylistickou nuancí.

Symbol ● předchází křížové odkazy ke srovnáním, která jsou současně jiných hesel, pokud tato obsahují zaměnitelná (≅) i nezaměnitelná (≠) užití.

Pokud je srovnávaným prostředkem jiná konstrukce zpracovaná v příručce, uvádíme u prvního srovnání číslo strany, na které může čtenář heslo dané konstrukce dohledat.

V rámci srovnání souvisejících konstrukcí jsou před příkladovými větami používány symboly správný (○), chybný (✕) a neidiomatický (△).

Zkratka	Tvar	(Příklad)
N	podstatné jméno	(人, 犬, 花, 石, 平和, 政治)
N な	podstatné jméno s příponou な	(花な, 平和な, 改善な)
N の	podstatné jméno s genitivní pádovou partikulí の	(花の, 平和の, 改善の)
N を	podstatné jméno s akuzativní pádovou partikulí を	(花を, 平和を, 改善を)
V _a	rozšířený kmen slovesa (+ -ない)	(働か, 食べ, し (さ, せ))
V _o う	volný tvar slovesa	(働こう, 食べよう, しよう)
V _{te}	te tvar slovesa	(働いて, 食べて, して)
V _u	neminulý, dokonavý tvar slovesa	(働く, 食べる, する)
V _{eru}	neminulý, potenciální tvar slovesa	(働ける, 食べられる, できる)
V _a ない	neminulý, záporný tvar slovesa	(働かない, 食べない, しない)
V _{te} いる	neminulý, nedokonavý tvar slovesa	(働いている, 食べている, している)
V _{ta}	minulý, dokonavý tvar slovesa	(働いた, 食べた, した)
A _{i,い→よさ}	kmen I přídavného jména	(白, 難し, よさ)
A _i	přívlastkový tvar I přídavného jména	(白い, 難しい, いい)
A _{ta}	tvar minulého času I přídavného jména	(白かった, 難しかった, よかった)
NA	kmen NA přídavného jména	(きれい, 静か, 冷静)
NA な	přívlastkový tvar NA přídavného jména	(きれいな, 静かな, 冷静な)
NA だった	adjektivní přísudek se sponou だ ve tvaru minulého času	(きれいだった, 静かだった, 冷静だった)
文	věta	(明日能力試験を受ける。)
adnominální rozvítí	libovolné adnominální rozvítí	(働く, 食べている, できた, 花の, 白い, きれいだった, そんな atd.)

Poděkování

Hlavní důvodem vzniku příručky jsou naši studenti, kteří se trpělivě snaží zvládnout užití prostředků japonské gramatiky, i když jasné a jednoznačné vysvětlení není vždy po ruce. Každý úspěšný přenos informace, kdy *do sebe něco zapadne* nám přináší radost a další motivaci k práci.

Zvláštní poděkování za pomoc s přípravou příručky patří Adamu Nohejlovi, který nejenže dovedl k čiré dokonalosti grafickou stránku publikace, ale podílel se také na finální podobě struktury hesla, trpělivě řešil naše neshody s L^AT_EXem a významným způsobem přispěl ke korektuře finálního textu. Vděční jsme také Kateřině Nohlové za korekturu českého jazyka a Kateřině Francové za odvahu a bravurnost, se kterou se v rekordním čase zhostila přípravy ilustrací.

Zároveň děkujeme za cenné podněty oběma recenzentkám, Ivoně Bařešové a Tereze Lutovské.

Heslová část

AGEKU あげく

Slovo あげく (挙げ句) se skládá ze spojovacího tvaru slovesa 挙げる (zde *dokončit*) a podstatného jména 句 označujícího verš. Původně označovalo poslední verš v řazené básni *renga* nebo *renku* a platilo tak jako protipól termínu 発句 označujícího verš výchozí.

Procesem generalizace došlo k zobecnění významu z *poslední verš básně na konec* aktivity specifikované adnominálním rozvitím.

KONSTRUKCE S PÁDOVÝMI PARTIKULEMI

～あげく + (に)

☞ V_{ta}, N の

◎ Pomocné podstatné jméno あげく se používá pro označení konce déle trvající náročné nebo nepříjemné aktivity, která nakonec nevedla ke kýženému výsledku. Užití je tedy těsně spojeno s pocitem zklamání.

Nejčastěji se objevuje v kombinaci s partikulí に, která se však často zkracuje (1). Významně méně časté, ale také možné je užití あげく v přívlastku (4).

Konstrukce se používá především v literárních textech.

U Používá se pouze v kontextu reálných aktivit ukončených v minulosti, takže i koncové sloveso nabývá tvaru minulého času.

☞ Spojení あげくのはて (*nakonec*) se používá jako spojovací výraz v citově zabarvených textech (5).

Příklady užití

1 どちらにしようか散々迷ったあげく、結局どちらも買わずに帰った。
Po dlouhém rozmyšlení, který si vybrat, jsem nakonec z obchodu odešla, aniž bych si cokoli koupila.

- 2 2時間^{とうろん}討論した**あげく**に、結局、結論^{けつろん}に至ら^{いた}なかった。
Dvě hodiny jsme se dohadovali, ale nakonec jsme k žádnému závěru nedošli.
- 3 口論^{こうろん}の**あげく**、つかみ合いの喧嘩^{けんか}になり、会見はもの別れに終わった。
Po hádce se chytili pod krkem a rozešli se ve zlém.
- 4 犯人^{ぶき}が武器^すを捨てて投降^{とうこう}したというのは、警察^{けいさつ}に追^つ詰められた**あげく**の決断^{けつだん}だったようだ。
Vypadá to, že výsledkem policejní honičky bylo, že se pachatelé rozhodli složit zbraně a vzdát se.
- 5 熱^{あつ}が出たので救急^{きゅうきゅう}病院へ行^いったが、2時間も待た^{まち}され、検査^{けんさ}され、**あげく**の果て^{はて}に入院^{にゅういん}させられてしまった。
Měl horečku, takže jsem ho vzala na pohotovost, kde nás nechali dvě hodiny čekat, aby si ho tam nakonec nechali.

Související prostředky

- ④ ~末(に), viz str. 180.
Po **あげく** následuje vždy negativní, politováníhodný výsledek, **すえ** je v tomto smyslu neutrální.
- 長い闘病^{とうびょう}生活を送った**すえ**、ようやく日常生活を取り戻すことができた。
Po dlouhém boji s nemocí se mu konečně podařilo vrátit se do normálního života.
- × 長い闘病生活を送った**あげく**、ようやく日常生活を取り戻すことができた。
- ⑤ ~末(に)
Pokud je konečný výsledek negativní, je možné obě podstatná jména zaměňovat.
- 長い闘病生活を送った**あげく**、次第^{しだい}に合併症^{がっぺいしょう}を伴う^{ともな}ようになってしまった。
Na konci jeho dlouhého boje s nemocí začaly postupně přibývat komplikace.
- 長い闘病生活を送った**すえ**、次第に合併症を伴うようになってしまった。

AIDA 間

Podstatné jméno あいだ (間) označuje *prostor mezi*. Jednotlivá gramatikalizovaná užití fungují na základě metaforické představy času nebo situačního kontextu jako fyzického prostoru.

KONSTRUKCE S PÁDOVÝMI PARTIKULEMI

1. ～間 + (に) (は)

☞ V_{te} いる, V_u , N の

- ◎ Pomocné podstatné jméno 間 se používá pro označení časového rámce vytyčeného daným časovým obdobím (6), průběhem aktivity (1) nebo trváním stavu (2, 4). Setkáváme se především se třemi konstrukcemi: ～間, ～間に, ～間は a jejich kombinací ～間には.

Samostatné 間 neutrálně označuje dobu, po kterou spojitě nebo opakovaně probíhá děj nebo událost (1, 2).

Podobně se používá 間 doplněné vytýkáací partikulí は, jen danou dobu kontrastivně vytýká oproti jiným možným obdobím (5, 6).

間 doplněné pádovou partikulí に se používá v případě, kdy v průběhu daného časového rámce dochází k jednotlivým časově ohraničeným událostem nebo dějům (3, 4).

Příklady užití

- ① 出張の間しゅつちょう毎日会議に出席していた。
Během celé služební cesty jsme měli každý den jednání.
- ② 私が買い物に行っている間、勉強していなさいと母が言った。
Matka mi řekla, že se po (celou) dobu, co bude na nákupu, mám koukat učit.
- ③ 母が買い物に行っている間に、宿題を終わらせなければならない。
Mezitím, co bude máma na nákupu, musím dodělat úkoly.
- ④ 気が付かない間に、チューリップの芽めが出ていた。
Ani jsem si nevšiml, a tulipány už mají nasazeno na květ.

- 5 一人が発言している**間は**、他の人はその発言をさえぎらないでください。
- Nepřerušujte ostatní, když mluví.
- 6 独身の**間は**、自由気ままにできたが、結婚してからそうではなくなった。Když jsem byl single, měl jsem pořád pocit svobody, co jsem se oženil, už to není takové。
- 7 ここでは一拍**間をおいて**、台詞を言ってみてください。そうしないと、場面転換したことがわかりにくくなりますから。Tady před svojí replikou udělejte krátkou odmlku. Jinak nebude jasné, že se změnila scéna。
- 8 その取引は世間が知るずっと前に、すでに一部の政治家たちの**間で**決まっていたようだ。Zdá se, že na tom obchodu se jistí politici domluvili dávno před tím, než se o něm dozvěděla veřejnost。

Související prostředky

- ☞ ～うちに, viz str. 216.

Oba prostředky vyjadřují časový rámec, jejich užití se ale liší. Jak jsme viděli na příkladech výše, samostatné **あいだ** může označovat i dobu, během níž spojitě probíhá jiná aktivita nebo trvá nějaký stav, zatímco **うち** vždy vytváří rámec, během něhož dochází k jednorázovému ději.

- 私は大学に在籍している**間**、(ずっと) カヤック部に所属していた。Celou dobu, kdy jsem studoval na univerzitě, jsem byl členem kajakářského oddílu。
- × 私は大学に在籍している**うち**、(ずっと) カヤック部に所属していた。

Nuance obou konstrukcí se liší i v případě, kdy v časovém rámci dochází k jednorázové události. **あいだ** je typické v situacích, kdy spolu oba děje nesouvisí, **うち** zase v případech, kdy je mezi nimi kauzální vztah.

- 昨日の夜、出かけている**間に**、空き巣に入られてしまった。Včera v noci mě mezitím, co jsem byl venku, vykradli。
- × 昨日の夜、出かけている**うちに**、空き巣に入られてしまった。

- 「この家の人が出かけているうちに、空き巣に入ってしまう」
 ◆ 空き巣の相談
 „Pojď, vybereme to tady, dokud nejsou doma.“ ◆ z domluvy mezi zloději
- × 「この家の人が出かけている間に、空き巣に入ってしまう」

V případech, kdy nejde o rámeček vymezený časově, ale spíše nějakou okolností, je あいだ neidiomatické, ať už je daná okolnost vymezena pozitivně, či negativně.

- ラーメンは熱いうちに、食べた方がいい。
Rámen se má jíst horký.
- × ラーメンは熱いあいだに、食べた方がいい。
- 日が暮れないうちに、帰ってきなさい。
Vrať se domů, než se začne stmívat.
- × 日が暮れないあいだに、帰ってきなさい。

2. Nのあいだ + で

- ◎ Konstrukce ~あいだで typicky vyjadřuje, v jakých kruzích, mezi kým se něco děje nebo platí.

Пříkladы užítí

- ① **妻と母親の間**^{いたばさ}で板挟みになる夫という話は、古今東西よくあるようだ。
 Manžel, který je mezi matkou a manželkou jako mezi mlýnskými koly, se najde všdycky a všude.
- ② 来年の夏、旅行に行くことは、**私たち4人**^{ここんとうざい}の間でもうすっかり決まっていた。
 My čtyři jsme byli napevno domluvení, že příští rok v létě budeme společně cestovat.
- ③ その取引は世間が知るずっと前に、すでに**一部の政治家たち**の間で決まっていたようだ。
 Zdá se, že na tom obchodu se jistí politici domluvili dávno před tím, než se o něm dozvěděla veřejnost.

AMARI 余り

Podstatné jméno あまり (余り・剩り) je odvozeno ze spojovacího tvaru slovesa 余る (*přebývat, zbývat*), znamená tedy *přebytek, zbytek*. Tento význam se na základě metonymie posunul k subjektivnímu hodnocení *excesivní, přespřílišný*.

KONSTRUKCE S PÁDOVÝMI PARTIKULEMI

～あまり + (に)

☞ V_u, A_i, N の

◎ Označuje příčinu, která způsobuje, nebo faktor, který významně ovlivňuje, vývoj situace vyjádřený v následující části věty. Přičemž tyto typicky spočívají v přílišné snaze nebo v krajní míře daného psychického stavu (extrémní stud, žárlivost, zlost apod.).

☞ Prakticky jediné přídavné jméno, které se před あまり vyskytuje v korpusu BCCWJ, je ほしい (4).

Пříkladы užítí

1 自社の利益を追求するあまり、取引先への配慮が忘れがちになるのはよくない。

Není dobré v honbě za ziskem zapomínat na ohledy na obchodní partnery.

2 教授に丁寧に話そうとするあまりに、二重敬語を使ってしまった。

Chtěl jsem být za každou cenu k panu profesorovi uctivý, a tak jsem nechtěně použil dvojitou zdvořilost.

3 嫉妬のあまり、恋人に対して嫌味を言ったり、無視したりする人もいる。

Lidé mohou svého partnera ze žárlivosti slovně napadat nebo ignorovat.

4 おもちゃを買って欲しいあまりに、親に泣いてせがんでいる子どもを目にした。

Viděla jsem dítě, co tolik chtělo, aby mu rodiče koupili hračku, že ji z nich mámilo pláčem.